

tussen Duin & Dijk



Natuur in Noord-Holland. Jaargang 22 1 ● 2023



Henk Post

Foto's: Henk Post.

# Dakscholeksters

## in Julianadorp

Op het dak van de Bezaan is er een gunstige situatie zoals schuilgelegenheid door zonnepanelen.

Scholekster met jong op dak. Tekening: Jos Zwarts.

*Dakbroedende scholeksters verrijken steden en dorpen met hun vrolijke roep. Het zijn grondbroeders die het tegenwoordig steeds vaker hogerop zoeken. In Julianadorp is onderzoek gedaan naar het broedsucces en de beschermingsmogelijkheden.*



De scholekster is in de afgelopen decennia sterk in aantal afgenomen, vooral in wad- en weidegebieden. Vestiging in stad en dorp bieden meer kansen aan de scholekster. Sovon meldt dat in 2008 4% van de scholeksters in Nederland op daken heeft gebroed (SOVON, 2022). Twee scholeksterliefhebbers doen in Assen al vijftien jaar onderzoek naar dakbroedende scholeksters en constateren dat de platte daken van die stad zo langzamerhand vol raken. Stichting S.O.H.D. (Scholekster Op Het Dak) schat dat het percentage dakbroeders in Nederland inmiddels gestegen is tot 15-20%. In Julianadorp heb ik in 2004 al een broedgeval vastgesteld op een dak van een paviljoen op Noorderhaven.

Ook hier is het aantal dakbroeders sindsdien sterk toegenomen.

### Dode jongen

De aanleiding om dakbroedende scholeksters in de woonwijken van Julianadorp te onderzoeken, waren de alarmerende berichten van bewoners over doodgereden jonge scholeksters. Vooral langs de wijkontsluitingsweg Boterrug werden regelmatig dode vogels gevonden. Op drie gebouwen langs deze weg, "De Stern", "De Zandstappers" en "De Bezaan", broeden jaarlijks scholeksters op het dak. Ook bij een vier verdiepingen tellend flatgebouw midden in de woonwijk Doorzwin broedt elk jaar een paartje en gaat het vaak mis. Reden voor Andre

Berbee en Henk Post om met de beheerders van de gebouwen te bespreken welke maatregelen genomen zouden worden om de overlevingskansen van de jongen te vergroten. Om daar achter te komen werden in Julianadorp, na een proefjaar in 2021, de broedparen in 2022 intensief gevolgd.

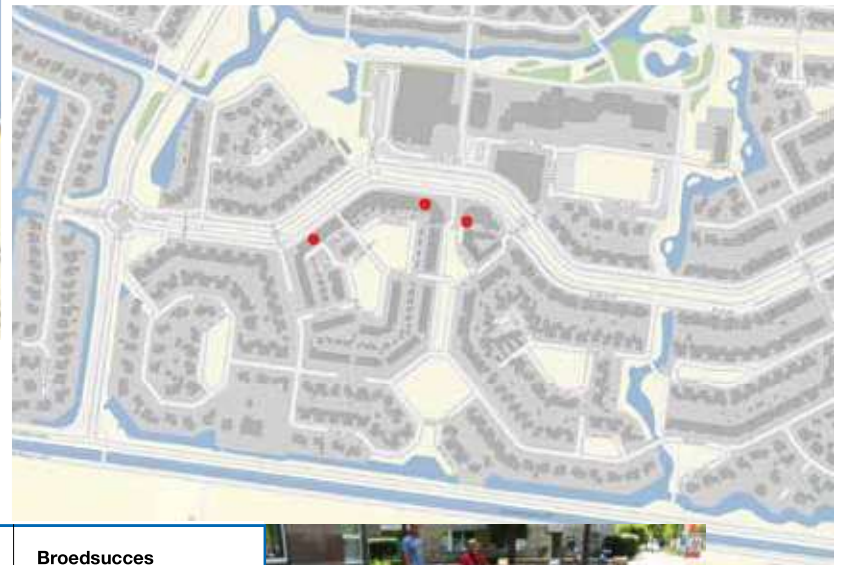
### Methode

Om als vrijwilliger of scholeksterbeschermer het dak op te kunnen, werd contact opgenomen met de beheerders van de gebouwen. De in de tabel genoemde locaties werden in het broedseizoen wekelijks een- of tweemaal bezocht, soms samen met de beheerder, waarbij ondergetekende ook hulp kreeg van Marga



● Overzichtskartaal.

- Op de gebouwen aan de Boterrug en midden in een drukke woonwijk, broeden op drie locaties scholeksters (rode stippen).



Locatie	Aantal eieren of jongen	Broedsucces
Landbouwstraat	twee jongen	twee jongen vliegvlug
Kersenhout (Noorderhaven)	drie jongen	een jong dood gevallen, twee onbekend
Eikenhout (Noorderhaven)	twee jongen	een jong vliegvlug en een onbekend
Cederhout (Noorderhaven)	onbekend	onbekend
Beukenhout (Noorderhaven)	tweede legsel 1 jong	gepredeerd door een ekster
Bezaan aan de Boterrug	twee jongen	een jong gewond door val en een jong overreden gepredeerd
Zandstappers aan de Boterrug	drie eieren	een jong naar vogelasiel en een jong overreden
De Stern aan de Boterrug	twee jongen	twee jongen vliegvlug
Zwembad Ooghduyne	twee jongen	onbekend
Middelzand woning	onbekend	twee jongen naar vogelasiel en daar vliegvlug
Doorzwin flatwoning	twee jongen	een jong naar vogelasiel en een jong onbekend vliegvlug
Mr. Hendriksstraat (woning)	twee jongen	een jong onbekend vliegvlug
Oostoeverweg (gebouw 1 verdieping)	een jong	
Totaal	22 eieren en jongen	6 jongen vliegvlug



● Het tweede jong uit het nest overleefde de val, overleefde zeven dagen in het drukke centrum maar sneuvelde alsnog onder een auto.

Evers, een bewoonster aan de Boterrug. Ook de gemeente Den Helder werkte mee. De wijkmanager zorgde namelijk voor twee waarschuwingsborden die aan de Boterrug werden geplaatst om het verkeer te attenderen op de langs de weg foeragerende scholeksters.

### Jongen kunnen het leven laten door een val in open regenpijpen.

#### Het dak op

Dat meeuwen, visdieven en scholeksters steeds vaker op daken broeden, is zo dom nog niet want ze hebben er geen last van grondpredatoren zoals de vos (*Vulpes vulpes*) en er

is minder verstoring door mensen. Ook blijken scholeksters in woonwijken vaak volop voedsel te kunnen vinden in berm, gazons en sportvelden. Er kleven echter risico's aan 'dakbroeden'. Kuikens kunnen ten prooi vallen aan rovende meeuwen als er geen plek is om te schuilen.

Bovendien is een nest op een dak kwetsbaar voor extreme weersomstandigheden en kunnen jongen het leven laten door een val in open regenpijpen. Op sommige daken bleken voldoende schuilmogelijkheden aanwezig te zijn in de vorm van

bijvoorbeeld zonnepanelen of ventilatieschachten. Door op de andere daken waterbakken en dakvorstpannen (schuilgelegenheid) neer te leggen, kregen de scholeksterjongen ook hier extra bescherming.

#### Het dak af

Hoe kom je als nestvlinder van een hoog gebouw af? Bij veel lagere gebouwen is dit geen probleem maar bij het zes verdiepingen tellende gebouw "De Bezaan" heeft twee jaar achter elkaar een jong de sprong naar beneden niet overleefd. In beide jaren overleefde het tweede jong de val wel. In 2021 werd het tweede jong naar veiliger gebied gebracht. In 2022 werd het jong vlak voor het vliegvlug was overreden



● Het linker jong op de foto is zwaargewond geraakt bij de val en moet enkele uren later geëuthanaseerd worden.

door een auto.

Eenmaal op de grond lopen de jongen achter hun ouders aan in een drukke woonwijk. Tijdens onze intensieve monitoring zien we dat de jongen totaal geen weet hebben van de gevaren die ze lopen. Zo zien we wel de ouders op tijd wegvliegen voor een auto of andere bedreiging, maar de jongen moeten het geluk hebben om net de goede kant op te lopen. In 2021 hebben we een jong met de fiets naar een veiliger gebied gebracht en de ouders vlogen er achteraan zodat deze missie slaagde. Een enkele keer hebben we een jong dat even de ouders kwijt was, naar het vogelasiel gebracht. Dit blijft een moeilijke en gevoelige kwestie en niet van toepassing op alle dakbroedende scholeksters in Julianadorp. Op een aantal plekken zijn parken, natuurgebieden of groengebieden in de directe omgeving en hebben de jongen daar een grotere kans om vliegvlug te worden. Onze ervaring leert dat vliegvlug worden van jonge scholeksters in het centrum van een drukke woonwijk aan de Boterrug



● De gemeente verleende medewerking door twee waarschuwingsborden te plaatsen.

● Enkele simpele beschermingsmiddelen als een schuilpan, waterbakje en afdekgaasje kunnen de scholeksters op een dak helpen.

en in de wijk Doorzwin bijna onmogelijk is. Verkeer, katten en honden zijn dan de grootste bedreigingen.

### Vogelasiel

Bij Vogelasiel De Paddenstoel in Den Helder zijn in 2022 elf jonge scholeksters binnengebracht, waarvan zes uit Julianadorp. De overige vijf kwamen uit Den Helder en zijn vrijwel zeker ook van dakbroeders. Een aantal jongen liep op de weg. Ze waren ten dode opgeschreven ondanks het feit dat de ouders nog wel in de buurt waren. Alle bij de vogelopvang binnen gebrachte juveniele scholeksters zijn groot geworden.

### Broedresultaat

Met de zes vliegvlugge jongen van het vogelasiel komen we op twaalf vliegvlugge jongen van de dertien gevolgde dakbroedende scholeksterpaartjes in 2022 in Julianadorp. Van een aantal broedsels zijn de resultaten onbekend. We schatten dat in totaal 40-60% van de jongen vliegvlug wordt. Wanneer je scholeksters niet hoort roepen of alarmeren zijn ze niet gemakkelijk te vinden, vandaar dat de resultaten in een aantal gevallen niet te achterhalen waren.

### Bescherming en maatregelen

De ontwikkelingen van de dakbroedende scholekster worden ook gevolgd door stichting S.O.S. (Stichting Onderzoek Scholekster), die is opgericht in april 2019 en de stichting S.O.H.D. ([https://](https://www.scholeksterophetdak.nl/)

[www.scholeksterophetdak.nl/](https://www.scholeksterophetdak.nl/)). Stichting S.O.S. wil het onderzoek aan scholeksters stimuleren en de bescherming verbeteren met als doel de neergaande trend van deze soort in Nederland te keren. De stichting S.O.H.D heeft inmiddels vier seizoenen de dakbroedende scholekster onderzocht. Iedereen kan een dakbroedende scholekster aanmelden via vornoemde website. Om het broedsucces op het dak te vergroten ontwikkelt S.O.H.D voor de scholekster een speciale schuilgelegenheid.

### Slotconclusie

We kunnen de scholeksters helpen door de omstandigheden op de daken te verbeteren met schuilgelegenheid en waterbakken. Echter, voor vier broedparen in de woonwijk langs de drukke Boterrug is overleven op de grond onmogelijk. De jongen vangen en wegbrengen naar een veiligere plek, bijvoorbeeld een park of een patio'tuin zou daar een optie kunnen zijn.

Ik wil Andre Berbee en Marga Evers bedanken voor het mede volgen van de jongen.

Henk Post, [henk-post@ziggo.nl](mailto:henk-post@ziggo.nl)

### Literatuur

- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2022. Sovon nieuws, september 2022.